

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Cel projektu odnosi się do analizy wzajemnego styku dwóch dziedzin, estetyki i prawa autorskiego, w odniesieniu do pojęcia utworu. W obu tych przypadkach bowiem konstrukcja dzieła stanowi podstawowy element budowy kolejnych, prezentowanych w nauce, konstrukcji i modeli teoretycznych. Studiując historię rozwoju i kształtowania się poszczególnych regulacji normatywnych prawa autorskiego zauważalny był i jest nadal ogromny i często też wręcz nieświadomiony wpływ koncepcji estetycznych na sposób interpretacji tego, co składa się na przedmiot ochrony. W samej nauce prawa nie zostało jednak jak dotąd opracowane, jak „głęboko” wkracza ochrona prawnoautorska, tj. z którym momentem dzieło w rozumieniu estetyki staje się utworem w rozumieniu prawa autorskiego i jakie wywołuje to skutki prawne. Co więcej, aktualne prawne problemy interpretacyjne mierzą się z trudnymi pytaniami o kwalifikację współczesnych form ekspresji artystycznej w kontekście postępu technologicznego, jak choćby w odniesieniu do programów komputerowych czy treści cyfrowych. Nawiązanie do dotychczasowego dorobku estetycznego i prawnego, w zamierzeniu pozwolić ma odpowiedzieć na nurtujące pytanie o (nie)dostosowaniu systemu prawnoautorskiego do potrzeb społeczeństwa informacyjnego. Projekt zweryfikuje też dominujące aktualnie stwierdzenie, iż prawo autorskie znalazło się w fazie nadmiaru ochrony, tj. przyznawania praw wyłącznych w oderwaniu od swoich pierwotnych założeń estetycznych i aksjologicznych (faza monopolizacji idei).

Zamierzeniem badawczym jest więc pogłębiona analiza tego, co stanowi przedmiot ochrony prawa autorskiego i jak został skonstruowany. Zagadnienie to budzi też poważne wątpliwości, jeśli spojrzeć na praktykę sądową w Polsce i zagranicą, zmierzającą do przyznania praw wyłącznych w stosunku do najdrobniejszych przejawów działalności twórczej. Stopniowe zaniżanie minimalnego poziomu wymaganej twórczości prowadzi w konsekwencji do dewaluacji znaczenia ochrony prawnoautorskiej, ale też łączy się z ryzykiem prawnym naruszeń praw wyłącznych osoby trzeciej w niemal każdej dziedzinie życia. W dobie społeczeństwa informacyjnego i ogromnego zapotrzebowania na dostęp do treści, takie niebezpieczeństwo, w połączeniu z niską społeczną świadomością prawną, wywołuje debatę na temat sensowności (lub jej braku) istnienia systemu prawnoautorskiego. Projekt badawczy mierzyć się będzie więc z fundamentalnymi pytaniami o uzasadnienie prawa autorskiego, na których odpowiedź poszukiwana będzie w jego pierwotnych założeniach estetycznych i filozoficznych.

Badania wstępne w projekcie zwróciły też uwagę na nurtujący prawo autorskie problem nowych technologii. W kontekście propozycji prezentowanych w ramach agendy Digital Single Market Komisji Europejskiej pilnym wydaje się zajęcie się problematyką tego, czy i w jakim zakresie nowe, współczesne formy udostępniania utworów w Internecie rzeczywiście umożliwiają dostęp do treści i informacji w nich zawartych. Czy można mówić o prawie autorskim, które jest wynikiem starannego wyważenia interesów społeczeństwa i podmiotów uprawnionych? Czy konieczna jest jednak jego rewizja, uwzględniająca zmieniające się modele biznesowe uprawnionych i potrzeby dostępu do treści społeczeństwa? Projekt zmierzy się więc z nurtującą dyskusją między zwolennikami i przeciwnikami systemu prawnoautorskiego, czy w dobie współczesnych technologii obecny kształt prawa autorskiego całkowicie wypacza jego pierwotne założenia.